

1) TEŞBİH (BENZETME)

Sözü daha etkili duruma getirmek için aralarında ilgi bulunan iki unsurdan güçsüz olanı güçlü olana benzetmektir.

Benzetmede dört unsur bulunur:

- Benzeyen
- Benzetilen
- Benzetme Yönü
- Benzetme Edatı

Çocuk tilki gibi kurnaz biriydi.

Minik yavrucak elma gibi kıpkırmızı yanaklarıyla gülücükler saçıyordu.

Bizim de kalbimizi kımıldatır yerinden Toprağa diz vuruşu dağ gibi zeybeğin

Binalar kale gibi olduğundan içeri girilemiyordu.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?

Karısına yıllarca cehennem hayatı yaşattı.

Muavin, yolculara: Pamuk eller cebe! diye bağıırıyordu.

2) İSTİARE (EĞRETİLEME)

Benzetmenin asıl unsuru olan benzeyen ve benzetilenden yalnızca biri kullanılarak yapılır.

a) Açık İstiare: Benzeyenin bulunmayıp yalnızca benzetilenle yapılan istiaredir.

b) Kapalı İstiare: Benzetilenin bulunmayıp yalnızca benzeyenle yapılan istiaredir.

Bir hilal uğruna ya rab ne güneşler batıyor. (A.İ)

Ay, altın ağaçlardan yere damlıyordu. (K.İ)

Ülkemizde üniversiteden mezun olmuş pek çok fidan artık iş de bulamıyor. (A.İ)

Bahar gelince bir ağızdan şarkılar söyler kuşlar. (K.İ)

Bugün gökten inciler yağıyordu. (A.İ)

Galatasaray, Fenerbahçe kalesine gol yağdırdı. (K.İ)

Genç adamın sözleri, kızın yüreğini yakıyordu. (K.İ)
Sanat, hür bir ortamda boy atar. (K.İ)

*Kurban olam, kurban olam,
Beşikte yatan kuzuya. (A.İ)*

3) KİNAYE

Bir sözü hem gerçek hem de mecaz anlamda kullanmaktır.

Uyarı: Kinayede daha çok mecaz anlam kastedilir.

Mum dibine ışık vermez.

Hamama giren terler.

Taşıma su ile değirmen dönmez.

Yuvarlanan taş yosun tutmaz.

Ateş düştüğü yeri yakar.

Yaptığı hatayı anlayınca yüzü kızardı.

4) MECAZ I MÜRSEL (AD AKTARMASI)

Benzetme amaç güdülmeyen bir sözün ilgili olduğu başka bir söz yerine kullanılmasıdır.

İşe alınman için dün şirketle görüştüm. (İnsan)

Toplantıya Milliyet gazetesinin güçlü kalemleri de geldi. (Yazar)

Nihat'ın golüyle tüm stat ayağa kalktı. (Seyirci)

O evine çok bağlı bir insandır. (Ailesi)

Bu olay üzerine bütün köy ayaklandı. (Halk)

İstanbul'dan kalkan uçak az önce Adana'ya indi. (Havaalanı)

5) TEŞHİS (KİŞİLEŞTİRME)

İnsan dışındaki canlı cansız varlıklara insan özelliği kazandırmaktır. Her teşhiste aynı zamanda kapalı istiare vardır.

Güzel gitti diye pınar ağladı.

Menekşeler külahını kaldırır.

*Bir sarmaşık uyanıyordu uykusunda
Geriniyordu bir eski duvarın sıvasında.*

*Toros dağlarının üstüne,
Ay un eldi bütün gece.
O çay ağır akar, yorgun mu bilmem,
Mehtabı hasta mı, solgun mu bilmem.*

*Aheste çek kürekleri mehtap uyanmasın,
Eskici dükkânında asma saat,
Çelik bir şal atmış omuzlarına.*

*Yalnızlığın okşadığı kalbime, yağmurlar küskün,
En güzel türküyü bir kurşun söyler.*

*Bu akşam sonbahar ne kadar serin,
Geceyi hasretle zaman.*

6) İNTAK (KONUŞTURMA)

İnsan dışındaki varlıkları konuşmaktır. Her intak sanatında teşhis sanatı vardır; ancak her teşhiste intak sanatı yoktur.

Deniz ve Mehtap sordular seni: Neredesin?

*Maymun şunu anlatmak istemişti fikrinde:
Boşa gitmez kötüye bir ceza verilince.*

*Dal bir gün dedi ki tomurcuğuna:
İçimde kanayan yara gibisin.*

*Ey benim sarı tamburam!
Sen ne için inilersin?
İçim oyuk, derdim büyük
Ben onunçün inilerim*

*Ben ki toz kanatlı bir kelebeğim,
Minicik gövdeme yüklü Kafdağı.*

*Adam elini uzattı, tam onu koparacağı sırada
menekşe: Bana dokunma! diye bağırdı.*

7) TECAHÜL İ ARİF (BİLMEZDEN GELME)

Anlam inceliği oluşturmak için herkesçe bilinen bir gerçeği bilmiyormuş gibi aktarmalıdır.

*Şakaklarıma kar mı yağdı ne var?
Benim mi Allah'ım bu çizgili yüz.*

*Sular mı yandı, neden tunca benziyor mermer?
Geç fark ettim taşın sert olduğunu.*

*Gökyüzünün başka rengi de varmış,
Su insanı boğar, ateş yakarmış.*

*Şu karşıma göğüs geren,
Taş bağırlı dağlar mısın?*

*Saçların dalgalı, boya mı sürdün?
Gelmiyorsun artık, bana mı küstün?*

*İçimde kar donar, buzlar tutuşur,
Yağan ateş midir, kar mıdır bilmem.*

8) HÜSNÜ TA'LİL (GÜZEL SEBEBE BAĞLAMA)

Sebebi bilinen bir olayın meydana gelişini, gerçek sebebinin dışında başka, güzel bir nedene bağlamadır.

*Gül bahçesi sevgiliden haber geldiği için
Süslendi ve güzel kokular süründü.*

Yoksun diye bahçemde çiçekler açmıyor bak.

*Senin o gül yüzünü görmek için
Sana güneş bakmak için doğuyor.*

*Benim kaderime ve yalnızlığımıza
Irmaklar bile ağladı.*

*Rüzgâr gökte bir gezinti,
Üşürüz her akşam vakti,
Ne sıcak vücutlar gitti,
Toprağı ısıtmak için.*

*Güller kızarır utancından o gonca gül gülünce
Sümbül bükülür kıskancından kâkül bükülünce.*

*Bir an önce görülsün diye Akdeniz,
Toroslarda ağaçlar hep çocuk kalır.*

*Toros dağlarının üstüne
Ay, uneledi bütün gece.*

9) MÜBALAĞA (ABARTMA)

Sözün etkisini güçlendirmek için bir şeyi olduğundan daha çok ya da olduğundan daha az göstermektir.

*Manda yuva yapmış söğüt dalına,
Yavrusunu sinek kapmış.*

Âlem sele gitti gözüm yaşından.

*Bir ah çeksem dağı taşı eritir,
Gözüm yaşı değirmeni yürütür.*

*Bir gün gökyüzüne otursam,
Evlerin tavanlarını birer birer açsam.*

*Sıladan ayrırım, gözümde yaşlar,
Sel olup taşacak bir gün derinden.*

*Sana olan aşkım dağı taşı eritir,
Gözümdeki yaşlardan bir deniz olur.*

*Ben ki toz kanatlı bir kelebeğim,
Minicik gövdeme yüklü Kafdağı.*

*Sekizimiz odun çeker,
Dokuzumuz ateş yakar
Kaz kaldırmış başın bakar
Kırk gün oldu, kaynatırım kaynamaz.*

*Sana dar gelmeyecek makberi kimler kazsın?
Gömelim gel seni tarihe desem, sığmazsın.*

Bir of çeksem karşıki dağlar yıkılır.

10) TEZAT (KARŞITLIK)

Aralarında ilgiden dolayı, birbirine zıt kavramları bir arada kullanmaktır.

Ağlarım hatıra geldikçe gülüşüklerimiz.

*Neden böyle düşman görürsünüz,
Yıllar yılı dost bildiğim aynalar?*

*İçimde kar donar, buzlar tutuşur,
Yağan ateş midir, kar mıdır bilmem.*

Sana çirkin dediler, düşmanı oldum güzelin.

*Yükseğinde büyük namı karın var,
Alçağında mor sümbüllü bağın var.*

*Gülmek ol, goncaya münasıptır,
Ağlamak bu, dil i hazine gerek.*

Karlar etrafı bembeyaz bir karanlığa gömdü.

11) TEVRİYE (AMACI GİZLEME)

İki değişik anlamı olan bir sözcüğün bir dize ya da beyitte iki anlamının da kullanılmasıdır.

*Tahir Efendi bize kelp demiş (Tahir: özel ad)
İltifatı bu sözde zahirdir
Maliki mezhebim benim zira
İtikadımca kelp Tahirdir.*

*Bu kadar letafet çünkü sende var,
Beyaz gerdanında bir de ben gerek.*

*O güzel yüzün benli de,
Göğsün niye bensiz?*

*Bak kalan bu kubbede hoş bir sada imiş,
Ben yârime gül demem, yârim bana gülmedi.*

Beyefendi ailenin güneşi, sen de ayısın.

*Sen gittin yaslara büründü cihan,
Soluyor dallarda gül dertli dertli.*

*Şu köpek leşi de şurda fuzuli,
O kadar içerlediysen tut kırçından
Vur yere de çıksın içindeki ruhi.*

12) TELMİH (HATIRLATMA)

Söz arasında herkesin bildiği bir olaya ya da kişiye işaret etme sanatı.

*Vefasız Aslıya yol gösteren bu,
Keremin sazına cevap veren bu.*

*Ne büyüksün ki kanın kurtarıyor tevhidi,
Bedrin aslanları ancak bu kadar şanlı idi.*

*Ekmek Leyla oldu bire dostlarım,
Mecnun olup ardı sıra giderim.*

*Şu Boğaz harbi nedir? Var mı ki dünyada eşi?
En kesif orduların yükleniyor dördü beşi.*

Yırtarım dağları enginlere sığmam taşarım.

*Gökyüzünde İsa ile
Tur dağında Musa ile
Elindeki asa ile,
Çağırayım Mevlam seni.*

13) TARİZ (TAŞ ATMA)

Bir kişiyi iğneleme, bir konuyla alay etme veya sözün tam tersini kastetmedir.

Müftü Efendi bize kâfir demiş.

Tutalım ben ona diyem müselman.

*Lakin varıldıktan ruz ı mahşere,
İkimiz çıkarız orda yalan.*

Bu ne kudret ki elifbayı okur ezberden.

*Tahir Efendi bize kelp demiş,
İltifatı bu sözde zehirdir,
Maliki mezhebim benim zira,
İtikadımca kelp Tahirdir.*

*Bir nasihatım var zamana uygun,
Tut sözümü yattıkça yat uyuma,
Meşhur bir kelamdır sen kazan sen ye,
El için yok yere yanma.*

O kadar zeki ki bütün sınıfları çift dikiş gidiyor.

14) TEKRİR

Anlatımı güçlendirmek için bir sözü sık sık tekrar etmektir.

*Beni bende demen, ben değilim,
Bir ben vardır, bende benden öte.*

*Söz ola kese savaşı,
Söz ola kestire başı,
Söz ola oğlu aşı,
Yağ ile bal ede bir söz.*

*Ben güzele güzel demem,
Güzel benim olmayınca.*

*Seni tanımadan önce ben, ben değildim,
Seni tanıdıktan sonra aslında bensizliğin sensizliğin
olduğunu anladım.*

*Gece midir insanı hüznülendiren,
Yoksa insan mıdır hüznülenmek için,
Geceyi bekleyen?
Yoksa ben miyim seni düşünmek için,
Geceyi bekleyen?
Gece midir seni bana düşündüren?*

15) TENASÜP (UYGUNLUK)

Anlam yönünden birbiriyle ilgili sözcükleri bir arada kullanmaktır.

*Deli eder insanı bu dünya,
Bu gece, bu yıldızlar, bu koku,
Bu tepeden tırnağa çiçek açmış ağaç.*

*Artık demir almak günü gelmişse zamandan,
Meçhule giden bir gemi kalkar bu limandan.*

*Arım, balım, peteğim,
Gülüm, dalım, çiçeğim,
Bilsem ki öleceğim,
Yine seni seveceğim,*

*Güller kızarır o gonca gül gülünce,
Sümbül bükülür kıskancından kalül bükülünce*

*Bu akşam ışık olduk, renk olduk, ses olduk,
Yeniden kışla olduk, asker olduk, tüfek olduk.*

16) LEFF Ü NEŞR (SIRALI AÇIKLAMA)

Bir dizede iki ya da daha fazla kavramdan bahsettikten sonra diğer dizede onlarla ilgili açıklama yapmaktır.

*Bakışların fırtına,
Duruşun durgun su,
Biri alabora eder,
Biri boğar.*

*Gönlümde ateştin, gözümde yaştın,
Ne diye tutuştun, ne diye taştın.*

*Ben bir sedefim, sen nisan bulutu,
Ver damlaları, al yuvarlak inciği.*

17) İSTİFHAM (SORU SORMA)

Anlatımı daha etkili hale getirmek için cevap alma amacı gütmeyen soru sormaktır.

*Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şakaklarımın kar mı yağdı ne var?
Benim mi Allah'ım bu çizgili yüz?*

Sana dar gelmeyecek makberi kimler kazsın?

*Şu karşıma göğüs geren
Taş bağırlı dağlar mısın?*

Hangi çığır bana zincir vuracaktı? Şaşarım!

*Her gün bu kadar güzel mi bu deniz?
Böyle mi görünür gökyüzü her zaman?*

18) TEDRİC (DERECELENDİRME)

Birbiriyle ilgili kavramların bir derece gözetilerek sıralanmasıdır.

*İki asker, mızrak mızrağa, kılıç kılıca, hançer
hançere vuruşmaya başladı.*

*Makber, makber değil; bir türbe, türbe değil; bir
mabet, mabet değil; bir küre, küre değil; bir
sonsuz uzay.*

19) NİDA (SESLENME)

Şiddetli duyguları, heyecanları coşkunu bir seslenişle anlatmaktır. Daha çok ay, ey, hay, ah ünlemleriyle yapılır.

Ey mavi göklerin beyaz ve kızıl süsü!

*Ey benim sarı tamburam!
Sen ne için inilersin?*

Çatma kurban olayım ey nazlı hilal!

20) CİNAS

Yazılışları aynı, anlamları farklı sözcüklerin bir arada kullanılmasıdır.

*Niçin kondun a bülbül kapımdaki asmaya
Ben yârimden ayrılmam götürseler asmaya.*

*Göl kıyısındaki sazların arasında bir saz sesi
geliyordu.*

*Kara gözler,
Sürmeli kara gözler,
Gemim deryada kaldı,
Gözlerim kara gözler.*

*Kalem böyle çalınmıştır yazıma,
Yazım kışıma uymaz, kışım yazıma.*

*Böyle bağlar,
Yar başın böyle bağlar,
Gül açmaz, bülbül ötmez,
Yıkılsın böyle bağlar.*

21) ALİTERASYON

Dize ya da mısradaki ahenk oluşturacak şekilde, aynı sesin veya hecenin tekrarlanmasıdır.

*Eylülde melül oldu gönül soldu lale
Bir kâküle meyletti gönül geldi bu hale.*

Seherde seyre koyuldum semayı deryayı.

*Kara toprak içinde kara karıncayı karanlık gecede
görür.*

Beyaz gerdanında bir de ben gerek.

22) SECİ

Düz yazıda cümle içinde yapılan uyağa denir.

*İlahi, kabul senden, ret senden; şifa senden, dert
senden İlahi, iman verdin, daim eyle; ihsan verdin,
kaim eyle.*

Ten cübbesi çak gerek, gönül evi pak gerek.

Ey gönlümün nuru, gönüllerin süruru!

De gül idim ben sana mail sen ettin aklımı zail.